

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kopia: magnus.moreau@regeringskansliet.se

Tillfällig åtgärd för att underlätta försvarsövningar under särskilda förhållanden

Diarienummer KN2023/00937.

Bakgrund

Klimat- och näringslivsdepartementet har remitterat en promemoria med förslag om en tillfällig bestämmelse som ger Försvarsmakten rätt att vid militära övningar avvika från miljö- och hälsoskyddande förelägganden samt villkor och försiktighetsmått i miljötillstånd, om det är nödvändigt för militärt samarbete med andra länders försvarsmakter. Bestämmelsen gäller till den 30 juni 2024.

Svenskt Vatten har inte fått remissen. Det har heller inte Ronneby och Uppsala kommuner som drabbats av PFAS i dricksvattnet och har pågående rättsprocesser som även Försvarsmakten är berörd av.

Svenskt Vattens synpunkter

Skydda vattnen och dricksvattenförsörjningen

Promemorian saknar helt beskrivning av vilka konsekvenser de föreslagna ändringarna kan komma att ha för vattenkvaliteten, trots att övningsverksamheter kan ge upphov till flera typer av utsläpp som kan påverka närliggande vattenförekomster. Exempel på utsläpp som kan förekomma är PFAS, bly och andra tungmetaller och Försvarsmakten använder flygbränsle, diesel, oljor och andra kemikalier. Tillståndens inledande s.k. allmänna villkor reglerar verksamhetens omfattning.

Om Försvarsmakten ges möjlighet att, helt utan begränsningar, ändra och utöka sin övningsverksamhet, riskerar detta att öka utsläpp eller på annat sätt påverka vattenkvaliteten negativt. Det bidrar i sin tur till sämre efterlevnad av beslutade miljö kvalitetsnormer varav en del gäller i befintliga och framtida vattentäkter. Ramdirektivet för vatten innehåller till skillnad från MKB-direktivet inte några undantag för det nationella försvaret.

Tillståndsgivningen kan ha beaktat behov av att skydda framtida dricksvattentäkter som kan vara väsentliga för att skapa redundans (backup) i vattenförsörjningen.

Svenskt Vatten är branschorganisationen för landets viktigaste livsmedelsproducenter och miljövårdsföretag – VA-organisationerna. Vår vision är att Sverige ska ha rent dricksvatten, friska sjöar och hav. Vi företräder alla 290 kommuners VA-organisationer. De förser 9,5 miljoner människor med rent vatten varje dag, året om.

Skadestånd

Enligt Högsta domstolen har dricksvattenproducenten ett strikt skadeståndsansvar enligt produktansvarslagen för dricksvattnets kvalitet¹. Försvarsmaktens skadeståndsansvar enligt 32 kap. miljöbalken är inte strikt, i det fall en aktuell eller planerad dricksvattentäkt inte längre är brukbar på grund av försvarets påverkan.

Svenskt Vatten anser att det är orimligt att kommunala dricksvattenproducenter ska riskera skadestånd och tvingas driva skadeståndsmål mot Försvarsmakten om den villkorslöst tillåts att förorena dricksvattentäkter. Försvarsmakten måste ha och ta fullt ansvar för skador som deras övningsverksamhet orsakar.

Vårt förslag

För att säkerställa att dricksvattentäkter inte påverkas negativt bör det inte vara möjligt att avvika från sådana villkor, försiktighetsmått och förelägganden som har till syfte att skydda en dricksvattentäkt. Svenskt Vatten anser att det i ett andra stycke i den föreslagna bestämmelsen bör stå:

”Rätten att avvika enligt första stycket gäller inte sådana villkor och försiktighetsmått enligt tillstånd eller förelägganden som syftar till att skydda en dricksvattentäkt enligt artikel 7 i direktiv 2000/60/EG eller medför en sådan ökad förorening eller störning som kan innebära att vattenmiljön i en befintlig eller planerad dricksvattentäkt försämras på ett sätt som är otillåtet enligt 5 kap. 4 § miljöbalken.”

Vi tar i övrigt inte ställning till promemoprian.

Motivering

Dricksvatten är oundgängligt för människors hälsa och liv, som Försvarsmakten ska skydda från främmande makts angrepp. Även militärer behöver rent dricksvatten och NATO har krav om att NATO-länder ska kunna tillhandahålla dricksvatten².

Sverige är ålagt att skydda dricksvattentäkter enligt artikel 7 i EU:s Ramdirektiv för vatten och kvaliteten på vattnet får inte försämrings i något avseende enligt artikel 4 i samma direktiv, exempelvis med PFAS. Försämringen får inte ens vara tillfällig enligt artikel 4.6, om den tillfälliga försämringen kan bli långvarig och undantaget i artikel 4.7 inte är tillämplig.

Elisabeth Unell

Ordförande
Svenskt Vatten AB:s styrelse

Pär Dalhielm

VD
Svenskt Vatten AB

¹ Dom 2018-06-14 i målet Ö4746-17

² Nato och svensk civil beredskap, FOI rapport nr FOI-R--4937--SE, mars 2020